

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการไต่สวนการตาย : ศึกษามาตรการตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริงกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์
ชื่อนักศึกษา	ปัทมกร ศรีเทพชาญชัย
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวา
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

การประกอบวิชาชีพแพทย์ เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำต่อเนื่องต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นการบำบัด รักษาหรือ วิธีการอื่นใดก็ตาม เมื่อมีความตายเกิดขึ้นหลังจากได้รับการรักษาพยาบาลของแพทย์เฉพาะกรณีที่มีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย แล้วแพทย์จะต้องทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองสาเหตุการตายว่าผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยสาเหตุใด ทุกๆ พฤติการณ์แพทย์จะต้องทำความเข้าใจระบุข้อเท็จจริงให้ครบทุกประเด็น ดังนั้นการตายจากการรักษาของแพทย์จึงเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติอันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดว่าจะต้องให้มีการชันสูตรพลิกศพเสมอ เพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์การตายโดยเจ้าหน้าที่รัฐ 2 องค์การก็คือ พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช โดยหน้าที่หลักและความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพอยู่ที่พนักงานสอบสวนซึ่งแพทย์ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเท่านั้น แต่มาตรการนี้ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเข้าใจของแพทย์ได้อย่างเพียงพอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง มาตรการไต่สวนการตาย ศึกษามาตรการตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริงกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์ เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาการทำความเข้าใจในหนังสือรับรองการตายของแพทย์และกระบวนการค้นหาความจริงในการชันสูตรพลิกศพ ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและเยอรมนี โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารตำรากฎหมาย ผลการวิจัย คำพิพากษาฎีกาทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยพบว่า การทำความเข้าใจการตายของแพทย์และกระบวนการชันสูตรพลิกศพนั้น มีปัญหาดังนี้

1. ปัญหาการทำความเข้าใจของแพทย์ที่เกี่ยวกับการออกหนังสือรับรองการตายว่าการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายนั้น

ผู้ป่วยได้ถึงแก่ความตายเนื่องจากสาเหตุใด ไม่ว่าจะตายจากโรคที่เป็นอยู่ก่อนหรือตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ที่เกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ตาม

2. ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพกรณีตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวชหรือแพทย์อื่นๆตามลำดับจะต้องเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพเท่านั้นหาได้มีองค์กรภายนอกอื่นเข้าร่วมในการตรวจสอบการตายไม่ ทำให้มาตรการในการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเห็นของแพทย์ยังไม่มีประสิทธิภาพและความโปร่งใสอย่างเพียงพอ

3. การชันสูตรพลิกศพกรณีตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาตินั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคสามไม่ได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยศาลเพื่อร่วมกันค้นหาความจริงถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายไว้เช่นกรณีตายโดยวิสามัญฆาตกรรม จึงทำให้มาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ตาย ญาติผู้ตายและแพทย์ผู้ทำการรักษาไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

4. ญาติของผู้ตาย ยังไม่มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ โดยเฉพาะการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ กรณีที่การตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย

5. คำนิยามของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 วรรคสอง ยังไม่มีความหมายที่ครอบคลุมเพียงพอถึงการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ ไม่ว่าจะ เป็นการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดแล้วผู้ป่วยถึงแก่ความตาย เป็นต้น

ดังนั้น ขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขดังนี้

1. กรณีการทำความเห็นของแพทย์เกี่ยวกับการออกหนังสือรับรองการตายนั้น เพื่อเสริมมาตรการในการตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริงถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงควรเพิ่มให้พนักงานอัยการหรือศาลซึ่งเป็นองค์กรภายนอกให้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช เพื่อพนักงานอัยการหรือศาลจะได้ตรวจสอบการทำความเห็นของแพทย์และการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน

2. เมื่อมีการตายจากการดูแลรักษาพยาบาลของแพทย์กรณีการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงควรได้รับการแก้ไขโดยให้มีการเพิ่มมาตรการไต่สวนการตายโดยศาลเพิ่มขึ้นอีกกรณีหนึ่ง โดยนาระบบโคโรเนอร์ (Coroner System) ของประเทศ

อังกฤษมาปรับใช้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ตาย ญาติผู้ตายและแพทย์ผู้ทำการรักษาได้อย่างแท้จริง

3. ให้สิทธิแก่ญาติผู้ตายให้เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่แพทย์ทำการรักษาผู้ป่วยแล้วถึงแก่ความตาย เฉพาะกรณีที่การตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย

4. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 148 วรรคสอง ควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนการกำหนดความหมายของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ให้มีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลของแพทย์กรณีดังกล่าวด้วย ว่ามีหลักเกณฑ์ เจื่อนใจ รายละเอียดอย่างไรมาแบ่ง เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และเกิดความเป็นธรรมกับผู้ตายและญาติของผู้ตายมากยิ่งขึ้น

Thesis Title	Measure for Death Investigation: A Case Study of Measures for Check and Balance in the Proof of Facts for Death of a Patient Under the Doctor's Supervision
Author	Papangkron Treetepchanchai
Advisor	Dr.Uthai Arthivech
Field of Study	Laws
Academic Year	2012

ABSTRACT

Medical professions involve the patient's body either in the treatment, rehabilitation, or any other means of medication. When death is reported after being treated by the doctor, particularly death of a patient relating to general anesthesia or operation, the certificate of death must be documented to clearly identify the causes and circumstances of death by the doctor. Therefore, death under the doctor's supervision is deemed the unusual death pursuant to the Criminal Procedure Code. Regarding the autopsy to investigate the causes and circumstances of death, two main authorities involved are a police investigator and forensic doctor. The main duty and responsibility rest on a police investigator while a doctor is only to provide his assistance. However, these measures are still ineffective for checks and balances on the medical opinions.

This thesis aimed to study the measures for death investigation and the measures for checks and balances in the proof of facts for death of a patient under the doctor's supervision. It was then to identify the problem of medical opinions stated in the certificate of death and the autopsy process of Thailand compared to those of England, the United States, and Germany. The documentary research through book reviews, studies, and verdicts of Supreme Court of Thailand was collaboratively conducted. The problems of medical opinions and the autopsy process were described below.

1. The problem of medical opinions involved the certificate of death whether the death was caused by general anesthesia or operation and whether it was caused by the existing diseases or gross negligence of the medical treatments.

2. The problem of attending the autopsy process involved the case of unusual death under the medical treatments when only a police investigator and forensic doctor were allowed by laws, excluding other outsiders, which weakened the measures for checks and balances on the medical opinions.

3. Regarding the autopsy process of the unusual death under medical treatments, Section 150 Paragraph 3 of the Criminal Procedure Code failed to include the Court for death investigation on the causes and circumstances of death like the extra-judicial killing cases. Accordingly, it might affect the efficiency of right protections of the dead, involved relatives, and doctors.

4. Relatives of the dead lacked an opportunity to attend the autopsy process, particularly death under the medical treatments either caused by general anesthesia or operation.

5. The definition of “Unusual Death” pursuant to Section 148 Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code failed to cover death under the medical treatments either caused by general anesthesia or operation.

Therefore, some solutions to address the problems were given below.

1. Regarding the medical opinions in the certificate of death, the public prosecutor and Court, considered as the outsiders, should take part in the autopsy process to work with a police investigator and forensic doctor with aims to enhance the measures for checks and balances in the proof of facts for death, verification of the medical opinions by a doctor, and the autopsy process by a police investigator.

2. When death was caused by the medical treatments relating to general anesthesia or operation, considered as the unusual death, pursuant to the Criminal Procedure Code, the measures for death investigation by the Court should be adopted through the Coroner System of England to protect the rights of the dead, involved relatives, and doctors.

3. The involved relatives should be allowed to take part in the autopsy process, particularly death caused by the medical treatments; general anesthesia or operation.

4. Section 148 Paragraph 2 of the Criminal Procedure Code should be further amended, in particular, the definition of “Unusual Death”, to cover death caused by the medical treatments along with necessary criteria, conditions, and details in order to render more justice to the dead and involved relatives.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็เนื่องด้วยเพราะความกรุณาของท่านอาจารย์ ดร. อุทัย อาทิวะช ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา แนะนำทางศึกษาค้นคว้า ให้คำแนะนำทางวิชาการและให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนสละเวลาในการตรวจวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการ ตลอดจนให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์และช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสนับสนุนโอกาสในการจัดทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จลงด้วยดีได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และท่านรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาเป็นกรรมการและได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังให้การสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ที่ให้โอกาสในการศึกษาและเป็นกำลังใจให้เสมอมา ขอขอบคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียน นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือจากเพื่อนๆ ที่เรียนปริญญาโทร่วมกัน เจ้าหน้าที่ประจำคณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าข้อมูลและจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาบ้างไม่มากนักน้อย หากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้เขียนต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้

ปภักร ตริเทพชาญชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ณ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ณ
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการตรวจสอบ ถ่วงดุลในการค้นหาความจริง	
ความสำคัญและบทบาทแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพ.....	8
2.1 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	8
2.1.1 การตรวจสอบและจำกัดการใช้อำนาจรัฐ.....	8
2.1.2 ประเภทของการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	12
2.1.3 แนวคิดการตรวจสอบและถ่วงดุลเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ.....	15
2.2 หลักการค้นหาความจริง.....	17
2.2.1 ระบบการค้นหาความจริง.....	17
2.2.2 วัตถุประสงค์การตรากฎหมายในการตรวจสอบการตาย.....	20
2.3 หลักการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ.....	21
2.4 ระบบการชันสูตรพลิกศพ.....	27
2.5 มาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง.....	34
2.5.1 หลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3. การชันสูตรพลิกศพและการตรวจสอบ ถ่วงดุลโดยมาตรการไต่สวนการตาย	
ตามกฎหมายต่างประเทศ.....	37
3.1 ประเทศอังกฤษ.....	37
3.1.1 องค์การที่เกี่ยวข้อง.....	38
3.1.2 ขั้นตอนและกระบวนการ.....	41
3.1.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	44
3.2 ประเทศสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี.....	46
3.2.1 องค์การที่เกี่ยวข้อง.....	47
3.2.2 ขั้นตอนและกระบวนการ.....	49
3.2.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	51
3.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	53
3.3.1 องค์การที่เกี่ยวข้อง.....	54
3.3.2 ขั้นตอนและกระบวนการ.....	57
3.3.3 มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุล.....	60
4. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย.....	61
4.1 พัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย.....	61
4.1.1 การชันสูตรพลิกศพตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญาก่อนปัจจุบัน.....	61
4.1.2 การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน.....	67
4.2 บทบาท อำนาจ และหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพของแพทย์.....	77
4.2.1 วัตถุประสงค์ในการชันสูตรพลิกศพ.....	77
4.2.2 เหตุที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ.....	78
4.2.3 องค์การที่มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ.....	80
4.2.4 วิธีการชันสูตรพลิกศพ.....	86
4.2.5 กรณีที่ต้องมีการไต่สวนการตาย.....	94
4.2.6 กระบวนการไต่สวนการตาย.....	97

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.3 วิเคราะห์และเปรียบเทียบมาตรการตรวจสอบ ถ่วงดุลกรณีการตาย ของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์โดยการชันสูตรพลิกศพและ มาตรการไต่สวนการตาย.....	105
4.3.1 ความหมายและความสำคัญของคำว่า “แพทย์” ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม.....	105
4.3.2 กรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์.....	108
4.3.3 การออกหนังสือรับรองสาเหตุการตายโดยความเห็นแพทย์.....	113
4.3.4 ปัญหาการทำความเห็นของแพทย์เกี่ยวกับการออกหนังสือ รับรองการตายกรณีการตายของผู้ป่วยในความดูแลของแพทย์.....	119
4.3.5 ปัญหาการตรวจสอบและถ่วงดุลในการชันสูตรพลิกศพ.....	123
4.3.5.1 ปัญหาเกี่ยวกับระบบการชันสูตรพลิกศพและ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	123
4.3.5.2 ปัญหาการให้ความหมายของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ”.....	127
4.3.5.3 ปัญหาด้านบุคลากร.....	129
4.3.5.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย.....	131
4.4 วิเคราะห์และเปรียบเทียบกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพและ มาตรการไต่สวนการตายตามกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ.....	133
4.5 ความเหมาะสมของการนำระบบการชันสูตรพลิกศพและมาตรการ ไต่สวนการตายของต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทย.....	139
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	160
5.1 บทสรุป.....	160
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	166
บรรณานุกรม.....	170
ประวัติผู้เขียน.....	180

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
4.1 ภาพแสดงกรณีชั้นสูตรพลิกศพสำหรับศพที่ตายนอกโรงพยาบาล.....	90
4.2 กรณีที่ชั้นสูตรพลิกศพที่ตายในโรงพยาบาล (ราชการหรือเอกชน).....	91
4.3 ภาพแสดงการชันสูตรพลิกศพในต่างจังหวัด.....	92